

DOSSIER

De Vlaamse elektriciteitsnorm

Colofon

Dit is een uitgave van de UNIZO-Studiedienst
Willebroekkaai 37 – 1000 Brussel

Auteur: Piet Vanden Abeele
Verantwoordelijk uitgever: Johan Bortier
Publicatiedatum: september 2019
WD/2019/10.979/5

INHOUD

Inhoud	3
1. Normering is noodzakelijk.....	4
2. Uitwerking energienorm	5
3. Gegevensbronnen voor vergelijking van KMO-elektriciteitsprijzen	6
3.1. EUROSTAT-data	6
3.2. PwC-studie in opdracht van de VREG.....	7
3.3. CREG-data.....	8
4. Vergelijking elektriciteitsprijzen bedrijven (500 à 2000 MWh/j.).....	8
4.1. EUROSTAT-data	8
4.2. PwC-studie in opdracht van de VREG.....	11
5. Vergelijking elektriciteitsprijzen kleine KMO's (20 à 499 MWh/j.)	13
5.1. EUROSTAT-data	13
5.2. PwC-studie in opdracht van de VREG.....	16
5.3. CREG-data.....	19
6. Berekening handicap.....	21
7. Energienormering in de praktijk.....	23
8. Conclusie	24
Bronnen.....	27

1. NORMERING IS NOODZAKELIJK

Onze economie heeft een zeer open karakter, circa 85% van het Belgische BBP is afhankelijk van de export. Er wordt vooral geëxporteerd naar onze drie buurlanden. Twee op de drie bedrijven hangen voor hun input of afzet deels af van het buitenland, direct via import of export, of indirect omdat de leverancier op zijn beurt goederen/diensten importeert.

Een belangrijk deel van onze welvaart is er dankzij internationale handel. Dat betekent ook dat Belgische en Vlaamse ondernemingen blootgesteld zijn aan concurrentie van het buitenland en competitief moeten blijven. Ook voor wie niet direct internationaal actief is, zijn de energiekosten belangrijk omdat klanten in onze regio altijd wel een gewest- of landsgrens in de buurt hebben en makkelijk over de grens kunnen shoppen. Bovendien is er de toenemende impact van e-commerce. De kosten moeten dus onder controle gehouden worden om niet uit de markt geprezen te worden.

Het is al langer duidelijk dat onze ondernemingen een loonhandicap hebben, daarom werden maatregelen genomen die de handicap geleidelijk moeten afbouwen. België kent een loonnormwet met de mogelijkheid om de loonkostenontwikkeling preventief aan te passen aan de verwachte evolutie bij onze belangrijkste handelspartners Duitsland, Nederland en Frankrijk. Belgische ondernemingen worden sinds jaren ook geconfronteerd met hoge energiekosten, o.a. elektriciteitskosten. Om die reden vermeldde het federaal Regeerakkoord van 2014 al de energienorm. Naar analogie met de loonnorm moet die vermijden dat de energiefactuur, o.a. de stroomfactuur, bij ons duurder wordt dan in onze buurlanden. De energienorm was ook onderdeel van het energiepact dat de verschillende regeringen van ons land afsloten in 2018. Toch werd die norm nooit in praktijk uitgewerkt, laat staan effectief ingevoerd.

De vier energieregulators van ons land hebben in 2019 wel een eerste, bescheiden stap gezet. Ze zullen een consultant aanstellen die zowel de federale als de regionale stroom- en aardgasfacturen moet vergelijken met die in de buurlanden. Ook de verschillende energiecomponenten, o.a. heffingen, moeten in kaart gebracht en vergeleken worden. Dat moet gebeuren voor gezinnen, KMO's en grote ondernemingen. De resultaten van een eerste studie worden verwacht tegen de lente van 2020.

2. UITWERKING ENERGIENORM

De concrete uitwerking van de energienorm moet gebeuren in constructief overleg met interprofessionele werkgeversorganisaties, waaronder UNIZO. UNIZO wil daar niet te ver op vooruitlopen maar is optimistisch omdat er nu reeds energiedata beschikbaar zijn bij verschillende instanties en berekeningen van handicaps (zoals bij de loonnorm) mogelijk en haalbaar moeten zijn. De loonnorm vereist berekeningen en interpretaties van de loonkostenhandicap, een correctiemechanisme, vaststelling van een maximaal beschikbare marge en onderhandelingen. De verschillende componenten van de elektriciteits- of gasprijs kunnen op objectieve wijze in kaart gebracht worden volgens een vooraf vastgelegde methodologie en vervolgens vergeleken worden met deze in onze buurlanden. Dat zal dus gebeuren tegen de lente van 2020.

UNIZO wil daar niet op wachten en doet zelf een voorzet door de elektriciteitsprijzen voor Belgische KMO's te vergelijken met deze in onze buurlanden op basis van EUROSTAT-databanken. Dit wordt aangevuld met CREG-gegevens over elektriciteitsprijzen voor kleine professionele gebruikers in de 3 gewesten en de buurlanden, én met de conclusies van een PwC-studie die een aantal Vlaamse bedrijfsprofielen vergelijkt met de andere gewesten en de buurlanden.

Als blijkt dat de KMO-elektriciteitsprijzen in ons land, en/of in onze regio, hoger zijn en/of sneller toenemen dan deze in onze buurlanden en/of andere gewesten dan moet een energienorm soelaas bieden.

Op de prijs van de energiecomponent zelf heeft de overheid weinig impact want daar speelt de marktwerking. Als blijkt dat de energiefacturen hier sneller toenemen, dan kan de overheid wel ingrijpen via de energiebijdragen, -heffingen en -taksen en/of via de openbardienstverplichtingen die verrekend zijn in de nettarieven. De normering van de energiekosten verloopt dus via het amalgaam van bijdragen, heffingen en taksen dat deel uitmaakt van onze energieprijzen. Als vastgesteld wordt dat de elektriciteitsfactuur hier hoger is en/of sneller stijgt, dan moet een automatisch plafond geactiveerd worden waardoor bepaalde bijdragen, heffingen en taksen niet mogen stijgen of naar beneden bijgesteld worden tijdens een bepaalde periode. De overheid kan ook ingrijpen in de toeslagen voor openbardienstverplichtingen die verrekend worden in de nettarieven door bijvoorbeeld bepaalde ecologische of sociale openbardienstverplichtingen uit de nettarieven te halen en deze te financieren met algemene middelen.

3. GEGEVENSBRONNEN VOOR VERGELIJKING VAN KMO-ELEKTRICITEITSPRIJZEN

3.1. EUROSTAT-DATA

EUROSTAT verzamelt data over gemiddelde elektriciteitsprijzen voor professionele gebruikers in de EU.

EUROSTAT inventariseert de prijzen op semestriële basis, waarbij bv. 2018_S1 staat voor de gemiddelde prijzen in een bepaald land in het eerste semester van 2018.

Die bi-annuele data worden gepubliceerd op drie niveaus voor de 28 EU-lidstaten:

- Inclusief BTW, taksen en heffingen
- Exclusief BTW (en andere “recoverable” taksen en heffingen)
- Exclusief taksen en heffingen

Daarnaast beschikt EUROSTAT ook over jaarlijkse data voor de verschillende componenten van de elektriciteitsprijs, zo o.a. de nettarieven.

De data voor professionele gebruikers zijn opgesplitst in verschillende verbruikerscategorieën. Daar KMO's meestal een elektriciteitsverbruik hebben tussen 20 MWh/jaar en 2.000 MWh/jaar, concentreren we ons op volgende twee geïnventariseerde verbruikscategorieën:

- 20 à 499 MWh/jaar
- 500 à 2.000 MWh/jaar

Naar Belgische context vertaald betreft de eerste categorie vooral zelfstandigen en kleine ondernemingen die op laag- of middenspanning zitten. Zeker de laagspanningsklanten betalen hoge distributienettarieven.

De tweede categorie betreft KMO's op midden- of hoogspanning. Vermits zij op de hogere spanningsvlakken aangesloten zijn, betalen ze minder nettarieven per MWh. Dat is een gevolg van het zogenaamde cascadeprincipe: dat bepaalt dat bij de verdeling van de kosten tussen de verschillende spanningsniveaus, de netgebruikers op de lagere spanningsniveaus moeten betalen voor zowel het lagere niveau als de bovenliggende niveaus, en verklaart ook waarom gezinnen, zelfstandigen en KMO's het leeuwenaandeel van de kosten van de elektriciteitsnetten dragen.

In absolute cijfers betaalt de categorie met verbruik tussen 500 en 2.000 MWh/jaar veel minder voor een MWh elektriciteit dan de kleinere professionele gebruikers in de lagere verbruikscategorie.

Het doel van een energienorm is niet enkel vergelijken met de buurlanden, maar eveneens een vergelijking maken van de energieprijzen in de 3 Gewesten.

Voor dat laatste kunnen we geen beroep doen op EUROSTAT-data, maar wel op:

- Een recente studie van consultancy-bedrijf PricewaterhouseCoopers (PwC) in opdracht van de VREG
- Data over elektriciteitsprijzen van de federale energieregulator CREG

3.2. PWC-STUDIE IN OPDRACHT VAN DE VREG

Het consultancy-bedrijf PwC voerde in opdracht van de Vlaamse energieregulator VREG een studie uit met als doel een vergelijking van de elektriciteits- en aardgastarieven tussen Vlaanderen en de andere gewesten en de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, telkens voor de jaren 2014-2018.¹

Daarbij werkt men niet met een vork voor een bepaalde verbruikscategorie (zoals bv. 20 à 499 MWh/jaar), maar met een type-verbruiker (bv. 30 MWh/jaar).

Het rapport maakt de vergelijking voor 9 verschillende profielen van elektriciteitsafnemers, waaronder 3 professionele:

- Een kleine professionele gebruiker met afname van 30 MWh/jaar op het laagspanningsnet
- Een kleine KMO met afname van 160 MWh/jaar op het middenspanningsnet en een piekvermogen van 100 kW
- Een onderneming met afname van 2000 MWh/jaar op het middenspanningsnet

De PWC-studie toont de verschillende componenten van de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit (excl. BTW) voor deze profielen, t.t.z.:

- De energiecomponent
- De nettarieven
- De heffingen

Belangrijk is dat de meeste toeslagen voor openbardienstverplichtingen in Vlaanderen, Brussel en Wallonië uit de nettarieven gehaald zijn en ingedeeld zijn bij de component “heffingen”, dit om internationale vergelijkbaarheid te bevorderen.

¹ PwC, Vergelijking van de elektriciteits- en aardgastarieven, i.o.v. VREG, finaal rapport, 31 januari 2019.

Bij het in kaart brengen en vergelijken van Vlaamse distributienettarieven geeft deze studie een gedetailleerd inzicht in het aandeel van de bijdragen voor openbare dienstverplichtingen in de nettarieven voor de verschillende profielen. Daaruit blijkt dat het aandeel van de openbare dienstverplichtingen in de Vlaamse nettarieven zeer hoog is, een belangrijke conclusie in het kader van energienormering.

3.3. CREG-DATA

Elk semester publiceert de CREG een overzicht van de elektriciteitsprijzen in België, in haar drie regio's, en in de omliggende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Ze doet dat volgens een methodologie die wat verschilt van die van EUROSTAT, maar de hoofdlijnen en principes zijn analoog, met als gevolg dat de trends steeds in dezelfde lijn liggen. Daarbij werkt men evenmin met een vork voor een bepaalde verbruikscategorie (zoals bv. 20 à 499 MWh/jaar), maar met een type-verbruiker (bv. 50 MWh/jaar).

De CREG monitort enkel de elektriciteitsprijzen voor residentiële klanten (jaarverbruik 3,5 MWh/jaar) en kleine professionele gebruikers (jaarverbruik 50 MWh/jaar), dus niet voor (grotere) KMO's in de verbruikscategorie 500 à 2000 MWh/jaar.

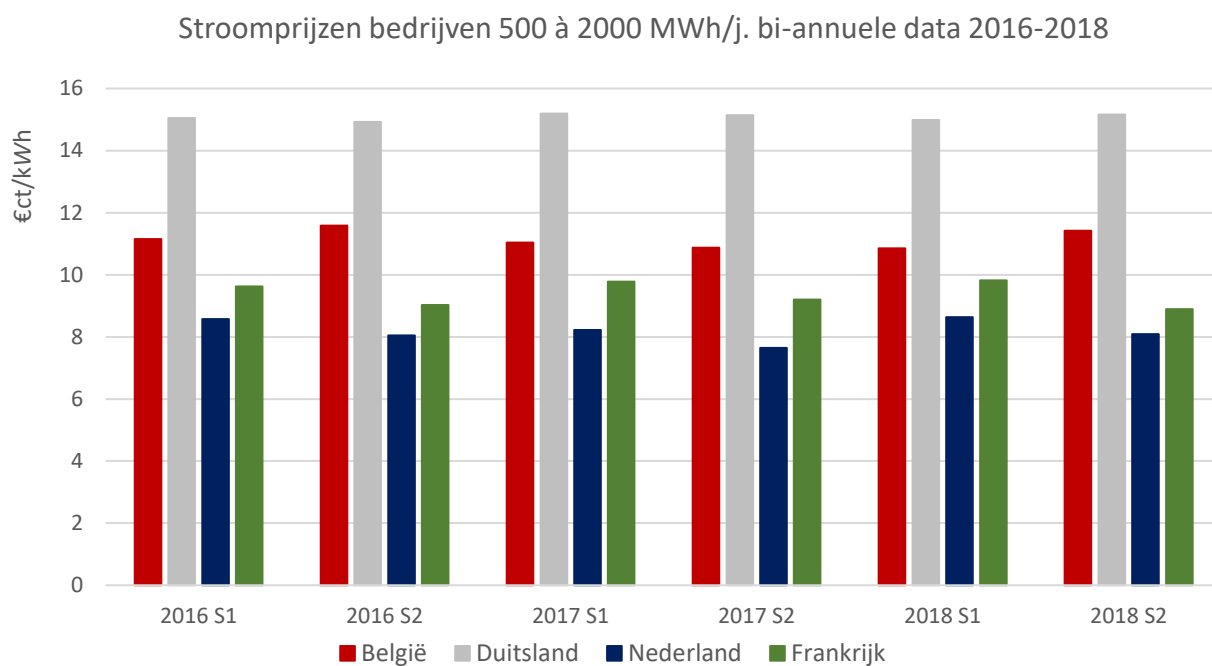
Om de prijsvergelijking zo transparant mogelijk te maken, wordt (net als in de PwC studie) elke component van de elektriciteitsprijs in zijn meest zuivere vorm voorgesteld. Dat wil zeggen dat de meeste kosten voor hernieuwbare energie en de toeslagen voor openbare dienstverplichtingen uitgezuiverd werden en aan de component "heffingen" toegewezen werden.

4. VERGELIJKING ELEKTRICITEITSPRIJZEN BEDRIJVEN (500 À 2000 MWh/J.)

4.1. EUROSTAT-DATA

De grafiek hierna geeft een grafische voorstelling van de evolutie van de elektriciteitsprijzen (excl. BTW) over de periode 2016-2018 in België, Duitsland, Nederland en Frankrijk. Het gaat om prijzen inclusief taksen, heffingen en nettarieven, maar exclusief BTW.

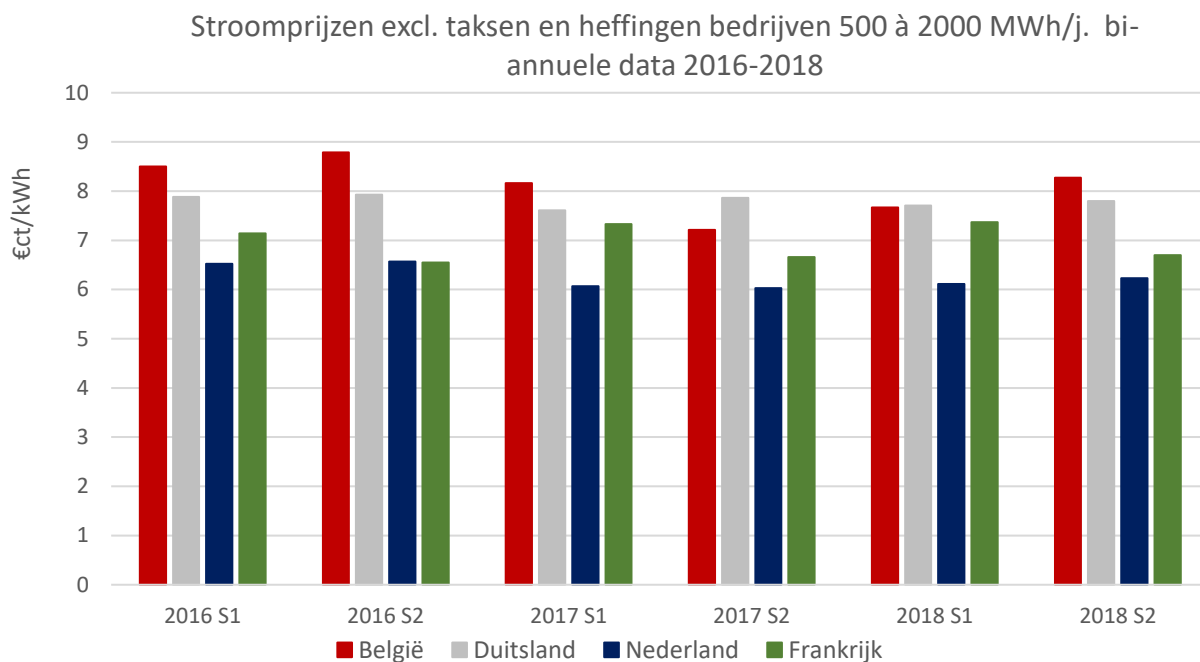
Grafiek 1: elektriciteitsprijzen bedrijven 500 à 2000 MWh/jaar België en buurlanden, 2016-2018

Trend over de jongste 3 jaar: de stroomprijzen zijn het hoogst in Duitsland, België komt op de tweede plaats. De elektriciteitsprijzen zijn het laagst in Nederland en Frankrijk.

De EUROSTAT-databanken laten toe om ook de prijzen exclusief taksen en heffingen in beeld te brengen en te vergelijken met de buurlanden. Hierna de grafiek met de evolutie van de elektriciteitsprijzen exclusief taksen en heffingen.

Grafiek 2: elektriciteitsprijzen, excl. taksen en heffingen, bedrijven 500 à 2000 MWh/j. België en buurlanden, 2016-2018

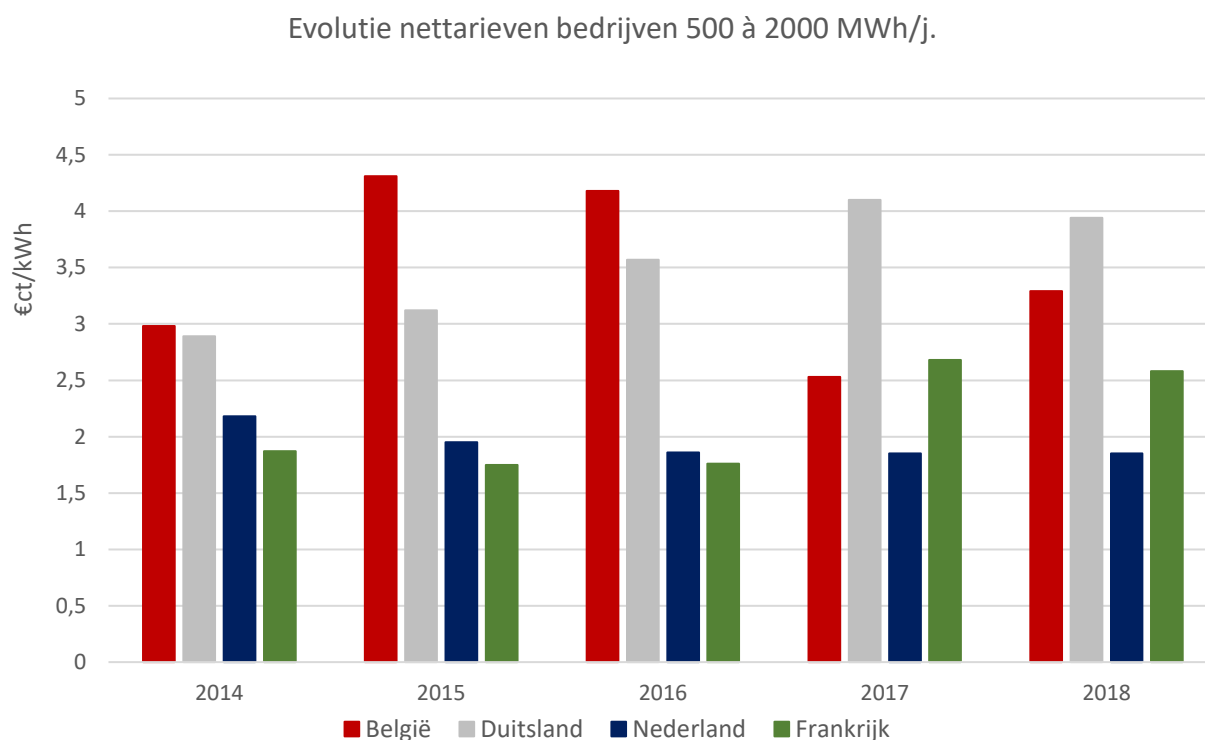
Als we de heffingen en taksen buiten beschouwing laten, dan heeft België meestal de hoogste elektriciteitstarieven, al zijn de verschillen tussen België en Duitsland klein. In kalenderjaar 2018 waren de tarieven in het eerste semester in Duitsland en België op hetzelfde niveau, in het tweede semester waren de Belgische iets hoger dan de Duitse.

In deze voorstelling bestaat het elektriciteitstarief uit twee grote componenten: de energiecomponent en de nettarieven. Voor de energiecomponent speelt de marktwerking, de nettarieven worden voor alle EU-lidstaten geïncasseerd door EUROSTAT.

EUROSTAT beschikt over annuele data voor nettarieven in de EU-lidstaten.

De evolutie van nettarieven in België en haar buurlanden is grafisch samengevat in de tabel hierna voor de periode 2014-2018.

Grafiek 3: nettarieven bedrijven 500 à 2000 MWh/j. België en buurlanden, 2014-2018

Tot en met 2016 werden de hoogste nettarieven aangerekend aan Belgische bedrijven. Sinds 2017 betalen Duitse ondernemingen de hoogste nettarieven en komt België op de tweede plaats.

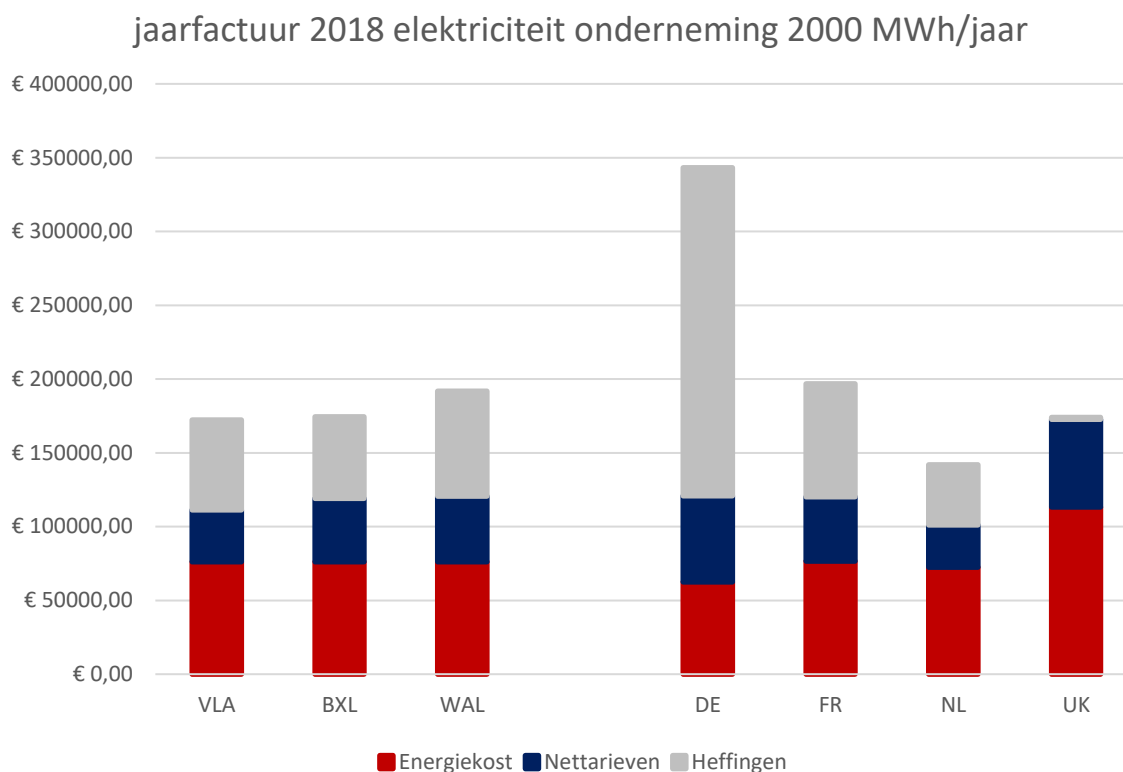
4.2. PWC-STUDIE IN OPDRACHT VAN DE VREG

De PwC-studie bevat één profiel binnen de verbruikscategorie 500 à 2000 MWh/jaar, nl. een vergelijking voor een bedrijf aan de bovengrens van deze categorie met verbruik 2000 MWh/jaar. De PwC-studie toont de verschillende componenten van de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit (excl. BTW) voor dit profiel, t.t.z.:

- De energiecomponent
- De nettarieven
- De heffingen

Hierbij wordt een vergelijking gemaakt tussen de 3 gewesten in België, én een vergelijking met de buurlanden.

Grafiek 4: jaarfactuur elektriciteit 2018 ondernemingen met verbruik 2000 MWh/jaar in Vlaanderen, Brussel, Wallonië, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, met opsplitsing in energiekost, nettarieven en heffingen

De elektriciteitsfactuur is significant hoger in Duitsland. De Duitse heffingen zijn verantwoordelijk voor het grote verschil met de andere landen. Vlaamse bedrijven betalen iets minder dan hun collega's in de andere gewesten, veel minder dan in Duitsland, minder dan in Frankrijk, ongeveer evenveel als in de UK en meer dan de Nederlandse bedrijven.

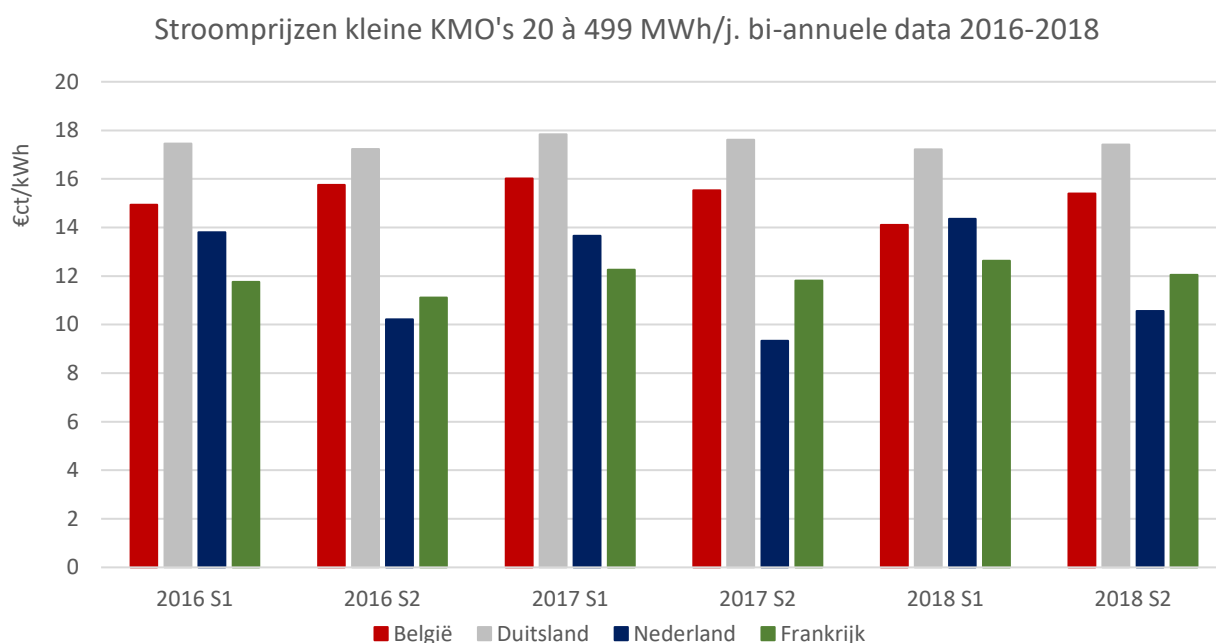
Vergelijking met grafieken op basis van EUROSTAT-gegevens is moeilijk en kan niet één op één, omdat de PWC-studie een type-bedrijf aan de bovengrens van de EUROSTAT-verbruikscategorie in kaart brengt en de methodologie en assumpties wat verschillen. Toch zijn de grote trends duidelijk en gelijklopend: hoge heffingen in Duitsland, laagste totaalfactuur in Nederland.

5. VERGELIJKING ELEKTRICITEITSPRIJZEN KLEINE KMO'S (20 À 499 MWh/J.)

5.1. EUROSTAT-DATA

De grafiek hierna geeft een grafische voorstelling van de evolutie van de elektriciteitsprijzen (excl. BTW) over de periode 2016-2018 in België, Duitsland, Nederland en Frankrijk.

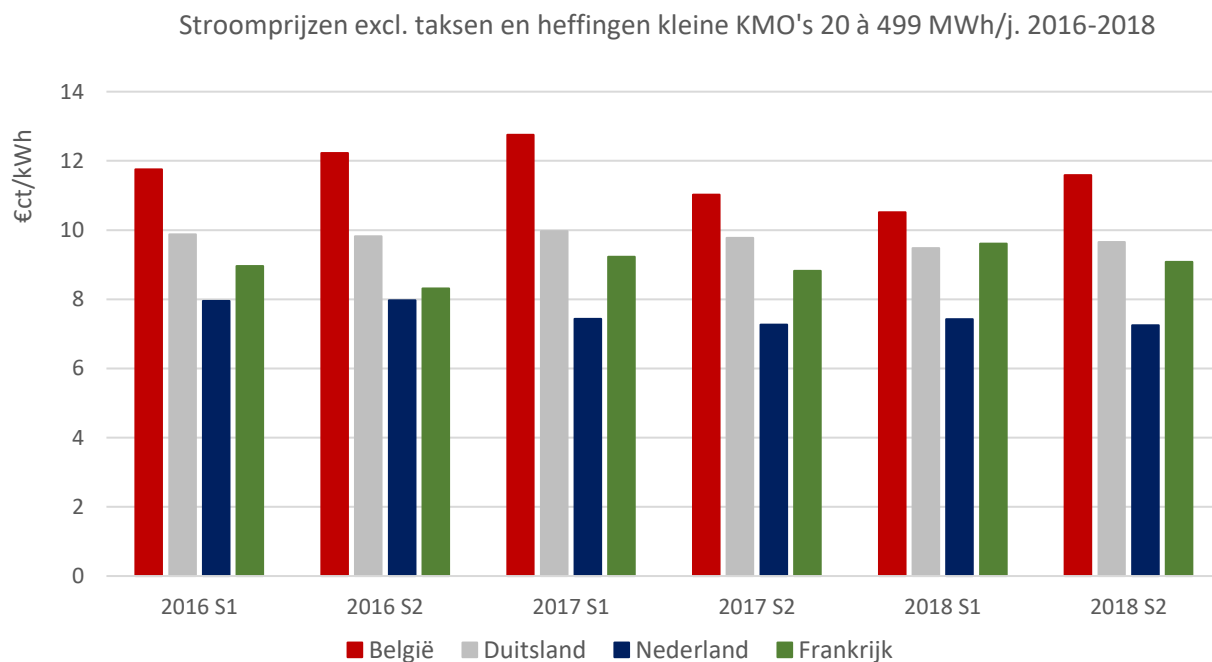
Grafiek 5: elektriciteitsprijzen kleine KMO's 20 à 499 MWh/jaar België en buurlanden, 2016-2018

In absolute cijfers betalen kleine KMO's in deze verbruiksschijf per kWh significant meer voor hun stroom dan de bedrijven in de hogere verbruiksschijf.

De trend over de jongste 3 jaar is duidelijk: de stroomprijzen voor kleine KMO's zijn het hoogst in Duitsland, België komt kort daarna op de tweede plaats. De elektriciteitsprijzen liggen een stuk lager in Nederland en Frankrijk.

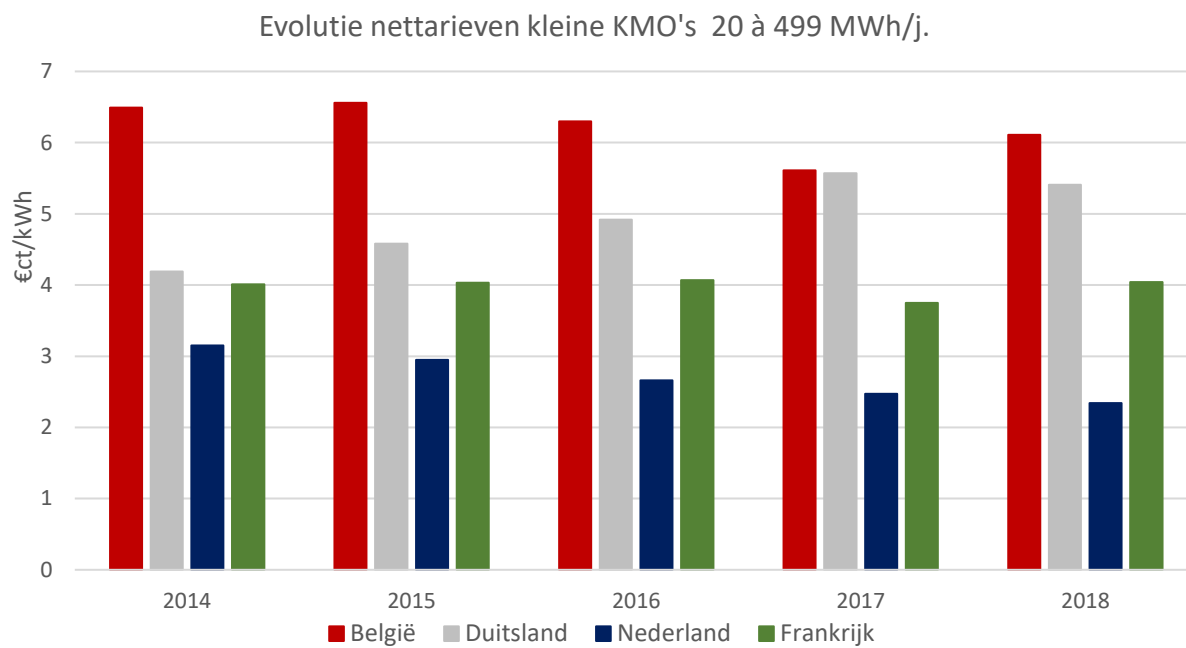
Grafiek 6: elektriciteitsprijzen excl. taken en heffingen kleine KMO's 20 à 499 MWh/j. België en buurlanden, 2016-2018

Als we de heffingen en taken buiten beschouwing laten, dan heeft België de hoogste elektriciteitsstarieven voor de verbruikscategorie 20 à 499 MWh/jaar. In deze voorstelling bestaat het elektriciteitsstarief uit twee grote componenten: de energiecomponent en de nettarieven. Voor de energiecomponent speelt de marktwerking, de nettarieven worden voor alle EU-lidstaten geïnterpreteerd door EUROSTAT.

EUROSTAT beschikt over annuele data voor nettarieven in de EU-lidstaten.

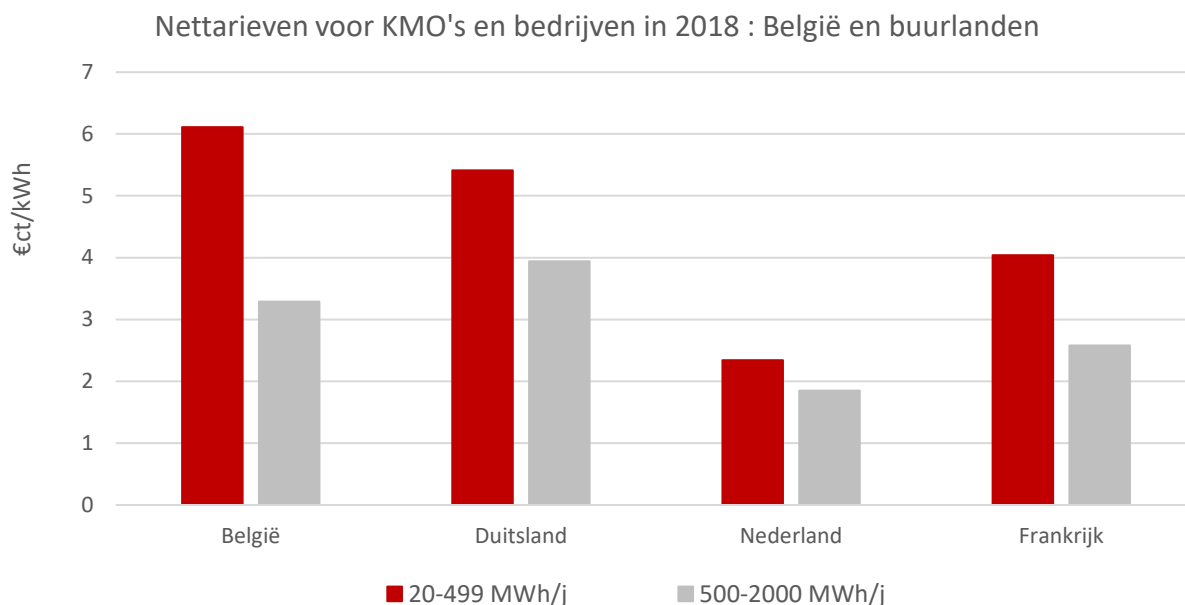
Grafiek 7: nettarieven kleine KMO's 20 à 499 MWh/j. België en buurlanden, 2014-2018

De vergelijking leert dat kleine Belgische KMO's hogere nettarieven betalen in vergelijking met hun collega's in de buurlanden. Vooral met Nederland is er een groot verschil.

Onderstaande grafiek toont voor kalenderjaar 2018 het verschil in nettarieven per kWh tussen enerzijds kleine KMO's en anderzijds de ondernemingen in de hogere verbruikscategorie.

Grafiek 8: nettarieven bedrijven/KMO's in België en buurlanden 2018

In de vier buurlanden die hier bestudeerd worden betalen de kleine KMO's hogere nettarieven in vergelijking met de bedrijven met een jaarlijks verbruik van meer dan 500 MWh/jaar. Dat wordt verklaard door het cascadeprincipe.

Het verschil tussen beide verbruikscategorieën is wel het grootst in België.

In de categorie met verbruik van meer dan 500 MWh/jaar betalen Duitse bedrijven in 2018 de hoogste nettarieven, in de lagere verbruikscategorie betalen Belgische KMO's het meest. In die lagere verbruikscategorieën is het aandeel distributienettarieven groter dan het aandeel transmissienettarieven (voor transport van energie op de hogere spanningvlakken).

5.2. PWC-STUDIE IN OPDRACHT VAN DE VREG

De PwC-studie maakt een vergelijking van de elektriciteitsstarieven tussen Vlaanderen en de andere gewesten en de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

De studie bevat een vergelijking voor 2 verschillende profielen van professionele elektriciteitsafnemers in de categorie 20 à 499 MWh/jaar:

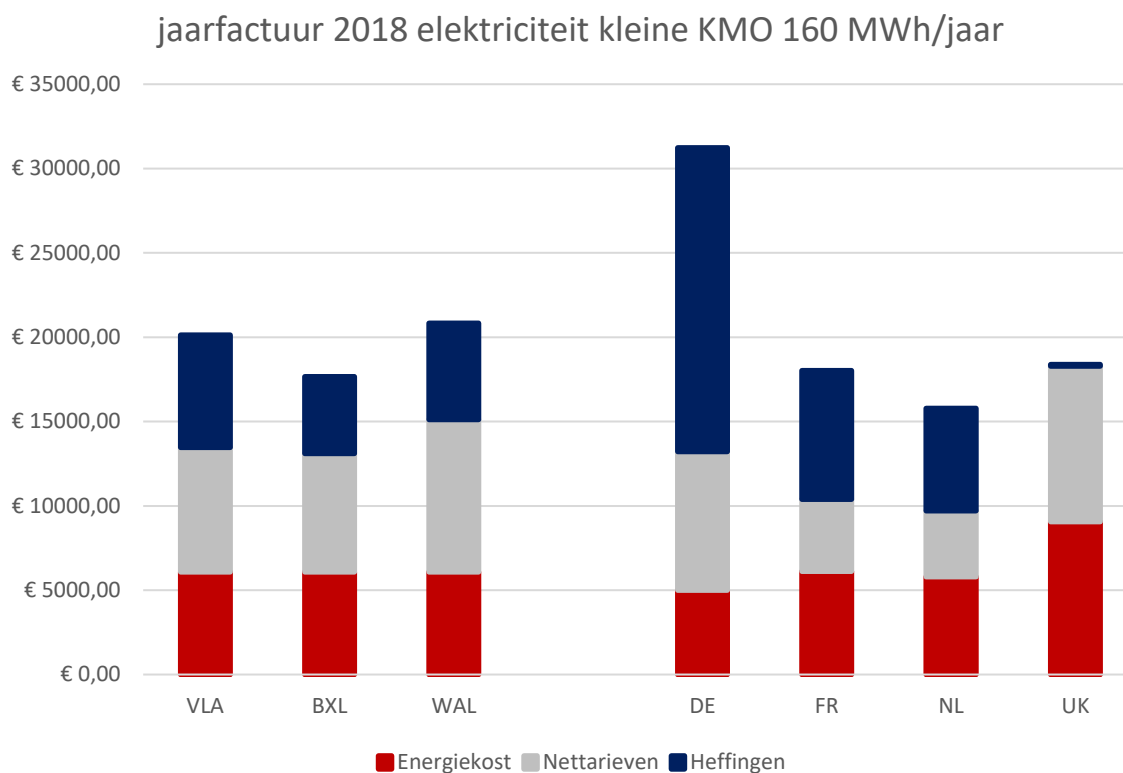
- Een kleine professionele gebruiker met afname van 30 MWh/jaar op het laagspanningsnet

- Een kleine KMO met afname van 160 MWh/jaar op het middenspanningsnet en een piekvermogen van 100 kW

De verschillende componenten van de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit (excl. BTW) voor deze profielen worden in kaart gebracht, t.t.z.:

- De energiecomponent
- De nettarieven
- De heffingen

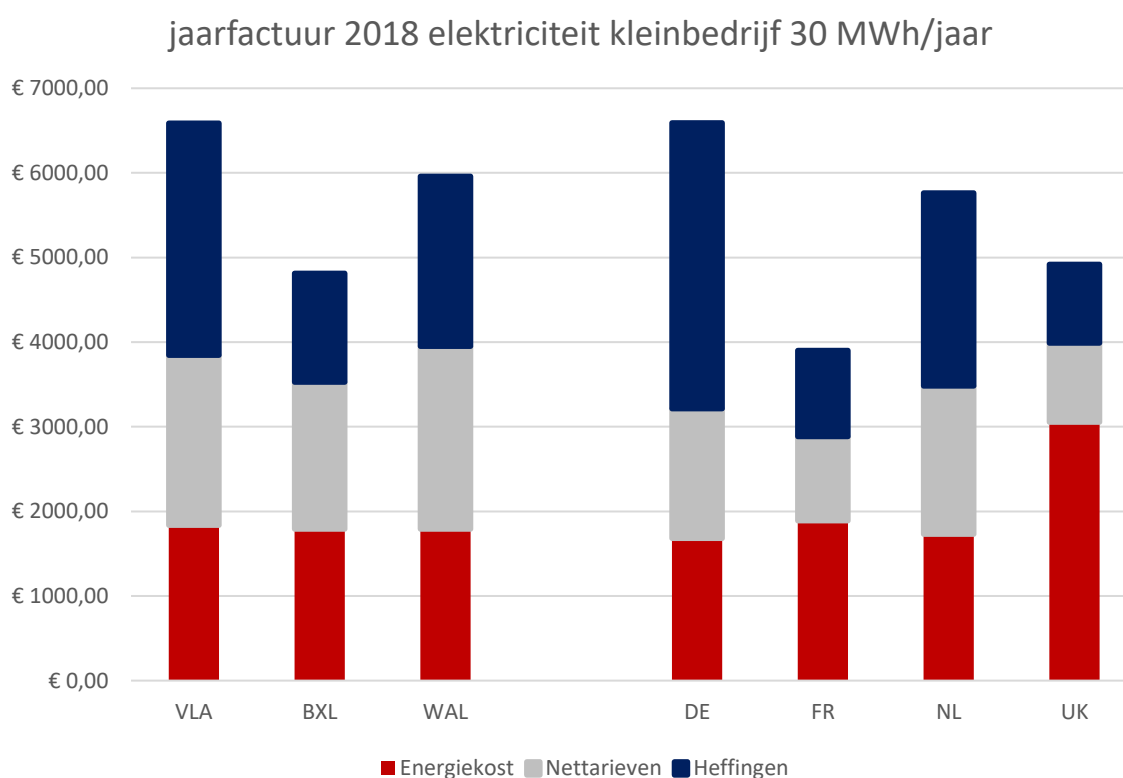
Grafiek 9: jaarfactuur elektriciteit 2018 kleine KMO's met verbruik 160 MWh/jaar in Vlaanderen, Brussel, Wallonië, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, met opsplitsing in energiekost, nettarieven en heffingen

De Duitse KMO's betalen het meest door de hoge heffingen. Binnen België betalen Vlaamse KMO's iets minder dan Waalse, maar meer dan Brusselse. De elektriciteitsfactuur voor Vlaamse KMO's is hoger dan deze voor hun Franse, Nederlandse of Britse collega's.

De PWC-studie toont de verschillende componenten van de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit (excl. BTW) voor een kleine professionele gebruiker met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van 30 MWh/jaar waarvan 18 MWh dagverbruik en 12 MWh nachtverbruik.

Grafiek 10: jaarfactuur elektriciteit 2018 kleine professionele gebruiker (30 MWh/jaar) in Vlaanderen, Brussel, Wallonië, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, met opsplitsing in energiekost, nettarieven en heffingen

Bij vergelijking met de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk voor 2018 zien we dat Vlaamse kleine professionele gebruikers meer betalen voor hun stroom dan hun collega's in de andere gewesten én in de buurlanden Nederland en Frankrijk, en ook meer dan in het Verenigd Koninkrijk. Het verschil met buurland Duitsland is miniem, waarbij Vlaamse gebruikers enkele euro's minder betalen op hun totale jaarfactuur in vergelijking met de Duitse collega's.

In deze studie werden de meeste toeslagen voor openbare dienstverplichtingen in Vlaanderen, Brussel en Wallonië uit de nettarieven gehaald en ingedeeld bij de component "heffingen" om de internationale vergelijkbaarheid te bevorderen.

De studie zoekt ook dieper in op de samenstelling van de Vlaamse distributienettarieven in 2018. Daarbij valt op dat de toeslagen voor openbare dienstverplichtingen erg hoog zijn voor kleine professionele gebruikers op laagspanning.

Het aandeel van de toeslagen voor openbare dienstverplichtingen voor een bedrijf op middenspanning met afname van 160 MWh/jaar bedraagt gemiddeld 21,87% van het totale distributienettarief.

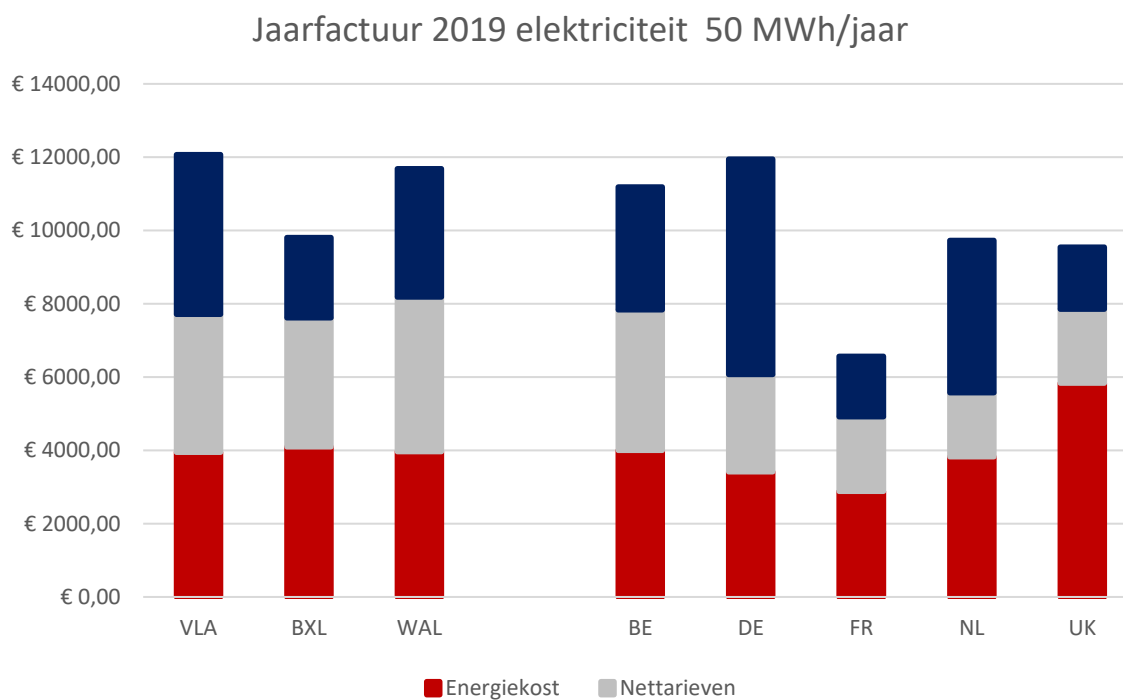
Voor een kleine professionele stroomafnemer op laagspanning met verbruik 30 MWh/jaar bedraagt het aandeel openbare dienstverplichtingen gemiddeld 47,26 % van het totale distributienettarieven.

5.3. CREG-DATA

Elk semester publiceert de CREG een overzicht van de elektriciteitsprijzen in België, in haar drie regio's, en in de omliggende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Daarbij werkt men niet met een vork voor een bepaalde verbruikscategorie (zoals bv. 20 à 499 MWh/jaar), maar met een type-verbruiker (bv. 50 MWh/jaar).

Op basis van de CREG-data visualiseren we hierna de verschillende componenten van de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit (excl. BTW) voor kleine professionele gebruikers in de verschillende regio's, in België als geheel, en in de ons omringende landen. Het betreft een overzicht van het tweede semester 2018 voor een kleine professionele gebruiker (zelfstandige of kleine KMO) met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van 50 MWh/jaar en een enkelvoudige meter.

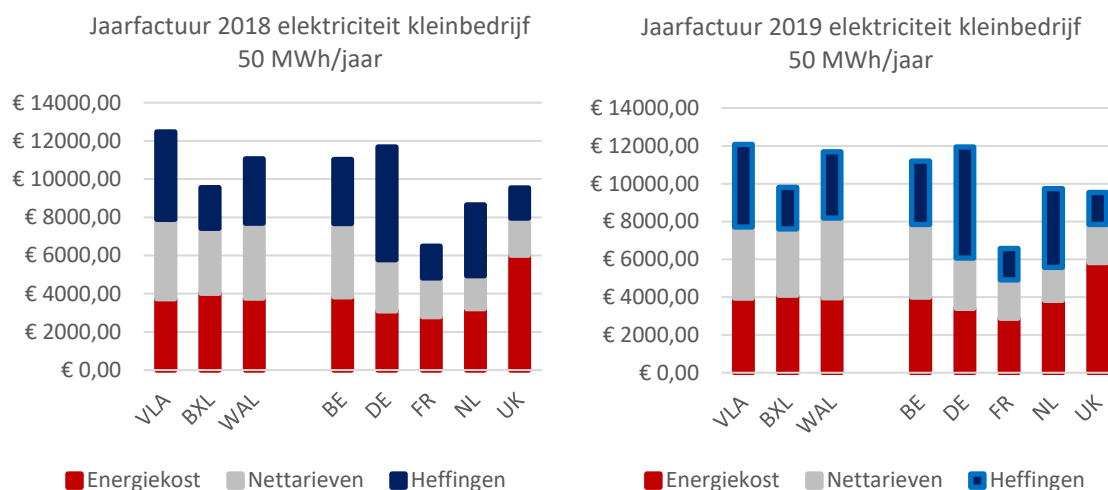
Grafiek 11: jaarfactuur elektriciteit kleine professionele gebruiker (50 MWh/jaar) in Vlaanderen, Brussel, Wallonië, België, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, met opsplitsing in energiekost, nettarieven en heffingen

Bij vergelijking met de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk voor 2018 zien we dat de CREG-data de EUROSTAT-gegevens en de PwC-studie bevestigen. Met de CREG-monitoring stellen we eveneens vast dat Belgische kleine bedrijven meer betalen voor hun stroom dan in de buurlanden Nederland en Frankrijk, en ook meer dan in het Verenigd Koninkrijk. Net zoals in de PwC-studie zijn de verschillen Vlaanderen-Duitsland klein, maar hier betalen de Vlaamse kleine professionele gebruikers nog iets meer dan hun Duitse collega's. De minieme verschillen tussen de verschillende databanken en studies (EUROSTAT, CREG, PWC) zijn te wijten aan kleine verschillen in methodologie, assumpties en gebruikte profielen (bv. 50 kWh versus 30 kWh jaarverbruik, enkelvoudige versus tweevoudige meter).

De CREG publiceerde ook gegevens voor het eerste semester van 2019. Om na te gaan of er in de eerste helft van 2019 significante verschillen waren met 2018, brengen we de data voor 2019 in beeld naast die voor 2018.

Grafiek 12: jaarfactuur elektriciteit 2018 en 2019 voor kleine professionele gebruikers (50 MWh/jaar) in Vlaanderen, Brussel, Wallonië, België, Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, met telkens opsplitsing in energiekost, nettarieven en heffingen

Voor 2019 blijven de conclusies dezelfde: Vlaamse kleine professionele gebruikers betalen meer dan hun collega's in de andere gewesten, ze betalen ook meer dan hun collega's in onze buurlanden, al wordt het verschil met Wallonië kleiner en is het verschil met Duitsland miniem geworden.

6. BEREKENING HANDICAP

Op basis van de jaarfactuur voor elektriciteit kan de handicap van Vlaanderen en/of België met de buurlanden berekend worden. We kunnen daarbij kiezen tussen een gewogen of ongewogen berekening van de handicap.

Bij de ongewogen berekening wegen de 3 buurlanden Frankrijk, Nederland en Duitsland even veel door bij de berekening van de gemiddelde elektriciteitsfactuur, en de berekening van de handicap van Vlaanderen/België t.o.v. de gemiddelde elektriciteitsfactuur in die buurlanden.

Bij de gewogen berekening houden we rekening met het relatieve gewicht van het Bruto Binnenlands Product (BBP) van een land. Op die manier heeft Duitsland door zijn groot Bruto Binnenlands Product een grote impact op de berekende handicap.²

² Deze gewogen berekening wordt ook bij de berekening van de loonmarge gehanteerd met dezelfde weging.

Voor de berekening van het gewogen gemiddelde gaan we uit van volgende gegevens:

	BBP (mrd)	%
België		
Duitsland	3.386	52
Nederland	773,4	11,9
Frankrijk	2349,7	36,1

De analyse van de verschillende data hiervoor leert dat we de stroomfactuurgegevens van de CREG als vertrekpunt kunnen gebruiken. Deze liggen in lijn met de EUROSTAT-data voor kleinere bedrijfsprofielen én geven dezelfde trends en conclusies als de resultaten van de PwC-studie voor kleinere professionele verbruikers op laagspanning in Vlaanderen en de buurlanden.

We doen de berekeningen voor een kleine professionele gebruiker (zelfstandige of kleine KMO) met een jaarverbruik elektriciteit van 50 MWh/jaar op basis van de meest recente gegevens (eerste helft 2019) van de CREG voor de totale elektriciteitsfactuur en de componenten “energie as such”, nettarieven en heffingen. De CREG-data voor de eerste helft van 2019 verschillen niet significant van deze voor 2018. De verschillen zijn verwaarloosbaar in het kader van deze analyse.

Tabel: jaarfactuur kleine professionele gebruikers (50 MWh/j) en berekening ongewogen en gewogen handicap met de buurlanden

	VLA	BE	DUI	NL	FR	VLA/buurlanden		BE/buurlanden	
	€	€	€	€	€	ongewogen	gewogen	ongewogen	gewogen
Jaarfactuur	12069	11189	11947	9733	6571	28,2 %	23,9 %	18,8 %	14,8 %
Energiecomp.	3945	4001	3413	3822	2879	17,0 %	20,7 %	18,7 %	22,4 %
Nettarieven	3764	3835	2653	1747	2034	75,5 %	62,1 %	78,8 %	65,2 %
Heffingen	4360	3353	5881	4164	1658	11,8 %	5,0 %	-14,1 %	-19,3 %
Nett. + heff.	8124	7188	8534	5911	3692	34,4 %	25,5 %	18,9 %	11,0 %

De totale Vlaamse jaarfactuur elektriciteit kent een handicap (ongewogen) van 28,2 % t.o.v. de gemiddelde jaarfactuur in onze buurlanden.

Als we corrigeren voor het Bruto Binnenlands Product en een gewogen handicap berekenen, dan komen we nog aan bijna 24% handicap voor de Vlaamse stroomgebruikers. De gewogen gemiddelde berekening zorgt wel voor een grote impact van Duitse stroomfactuur doordat het BBP van Duitsland veel groter is dan van de andere buurlanden.

De berekening van de handicap van de verschillende componenten afzonderlijk laat zien dat de handicap vooral te maken heeft met de nettarieven.

Omwille van de vergelijkbaarheid met de buurlanden worden toeslagen voor openbare dienstverplichtingen vaak uit de nettarieven gehaald en in de component heffingen verrekend,

maar bij de ene methodologie wordt dat verder doorgedreven dan in sommige andere vergelijkingen. Om die reden is het ook interessant om de som van beiden (nettarieven en heffingen) te vergelijken en daarvan de handicap te berekenen.

Conclusie is dat de Vlaamse handicap vooral te maken heeft met de nettarieven, en dan vooral de Vlaamse distributienettarieven. Voor een kleine professionele gebruiker op laagspanning bedraagt de som van de openbaredienstverplichtingen ongeveer de helft van het totale distributienettarief.³ Dat distributienettarief is in 2018 verantwoordelijk voor de helft van de stroomprijs.⁴

7. ENERGIENORMERING IN DE PRAKTIJK

Analyse van de data uit de PwC-studie en de CREG-gegevens tonen aan dat de handicap voor KMO's zich vooral situeert bij de vele kleine professionele gebruikers op laagspanning. Die groep is in Vlaanderen verantwoordelijk voor circa 6.288 GWh elektriciteitsverbruik op jaarbasis, dat is ongeveer 15% van het elektriciteitsverbruik in Vlaanderen.⁵ Hiervoor werd berekend dat de ongewogen handicap voor deze groep ongeveer 28,2% van de totale elektriciteitsfactuur bedraagt.

De gemiddelde elektriciteitsprijs die aan dit type elektriciteitsverbruiker aangerekend wordt is € 241,38 per MWh. De berekende handicap is 68,07 euro/MWh.

Als we die handicap via energienormering wegnemen dan bedraagt de budgettaire impact circa 428 miljoen euro op jaarbasis.

Als vastgesteld wordt dat de stroomfactuur hier hoger is en/of sneller stijgt, dan zijn er twee opties:

- Activatie van een automatisch plafond waardoor bepaalde bijdragen, heffingen en taksen niet mogen stijgen of naar beneden bijgesteld worden
- Ingrijpen in de toeslagen voor ecologische en sociale openbaredienstverplichtingen die verrekend worden in de nettarieven

De Vlaamse overheid kan de budgettaire impact voor de groep van kleine professionele gebruikers op laagspanning op zich nemen door een groot deel van de sociale en ecologische openbaredienstverplichtingen uit de nettarieven te halen en te financieren met algemene middelen. Als dat niet zou volstaan dan kan de Vlaamse overheid ook de Vlaamse energieheffing bijstellen voor deze groep tot op een niveau waarbij de handicap volledig weggewerkt wordt. Volgens ramingen brengt de Vlaamse energieheffing jaarlijks 114 miljoen euro op waarvan 56,5

³ PwC, Vergelijking van de elektriciteits- en aardgastarieven, i.o.v. VREG, 31 januari 2019.

⁴ VREG, Marktmonitor 2018, blz. 84-85.

⁵ SERV, Achtergrondrapport "Een lift naar genoeg groene energie?", Brussel 7 december 2017.

miljoen euro betaald wordt door de doelgroep van kleine professionele gebruikers op laagspanning.⁶

Als we vertrekken van de gewogen handicap met de buurlanden van 23,9%, dan is de berekende handicap € 57,69 per MWh. De budgettaire impact wordt dan beperkt tot 362,7 miljoen euro/jaar, wat oplosbaar is door een groot deel van de sociale en ecologische openbaredienstverplichtingen uit de Vlaamse distributienettarieven te halen, eventueel in combinatie met een gecalibreerde verlaagde Vlaamse energieheffing.

Naar de toekomst toe zou de jaarlijkse budgettaire impact moeten afnemen omdat de gevolgen van de openbaredienstverplichtingen kleiner worden. De impact van bv. de groenestroomcertificatenkosten en andere ondersteuningsmechanismen zou in de toekomst verminderen.

In deze nota hebben we ons bewust beperkt tot de doelgroep van Vlaamse kleine professionele gebruikers die aangesloten zijn op het laagspanningsnet voor het vaststellen en berekenen van de handicap omdat de beschikbare data aantonen dat zij gevat zijn door een hogere elektriciteitsfactuur in vergelijking met hun collega's in de buurlanden of andere gewesten.

Dat wil niet zeggen dat er geen handicap kan zijn bij andere bedrijfsprofielen. Het is niet uitgesloten dat er nog bedrijfsprofielen van stroomgebruikers op middenspanning of hoogspanning zijn die te maken hebben met een handicap. De analyse van de beschikbare data in deze nota beperkt zich tot de professionele stroomgebruikers en KMO's met verbruik in de range tot 2000 MWh jaarverbruik. Boven dat jaarverbruik kunnen er nog categorieën van ondernemingen zijn die te maken hebben met een handicap. Ook residentiële stroomgebruikers vallen buiten de scope van deze analyse.

8. CONCLUSIE

Bedrijven in de verbruikscategorie 500 à 2.000 MWh/jaar:

Bij vergelijking van de Belgische elektriciteitsprijzen met deze in Duitsland, Nederland en Frankrijk stellen we vast dat Duitse KMO's het meest betalen, België komt op de tweede plaats, Frankrijk op de derde en Nederland op de vierde. Die vaststelling geldt zowel voor 2016, 2017 als 2018.

Duitsland hanteert erg hoge taksen en heffingen, als we deze in mindering brengen dan zitten de elektriciteitstarieven in 2018 in Duitsland en België ongeveer op hetzelfde niveau. Als we enkel de nettarieven in deze categorie bekijken dan stellen we vast dat België de hoogste nettarieven had in

⁶ SERV, Achtergrondrapport "Een lift naar genoeg groene energie?", Brussel 7 december 2017.

2014, 2015 en 2016, maar in 2017 en 2018 stond Duitsland op de eerste plaats en België op de tweede.

Uit de PwC-studie leren we dat de elektriciteitsfactuur van de grotere Vlaamse KMO's aan de bovenkant van het spectrum en aangesloten op een hoger spanningsniveau, in lijn liggen met de ons omringende regio's.

Kleine KMO's in de verbruikscategorie 20 à 499 MWh/jaar:

Bij vergelijking op landenniveau betaalt men in Duitsland ook in deze categorie het meest, België komt kort daarna op de tweede plaats. In Frankrijk en Nederland liggen de prijzen een stuk lager.

Opnieuw stellen we vast dat Duitsland erg hoge taksen en heffingen hanteert. Als we die in mindering brengen dan gelden de hoogste tarieven in België, zowel in 2016, 2017 als 2018.

Als we enkel de component "nettarieven" bekijken dan betalen de Belgische kleine KMO's het meest, en die vaststelling geldt voor de ganse periode van 2014 tot en met 2018. In deze verbruikscategorie is het aandeel distributienettarieven groter dan het aandeel transmissienettarieven (voor transport van energie op de hogere spanningsvlakken).

Bij vergelijking tussen de drie Belgische gewesten én de ons omringende landen zien we dat in Vlaanderen zeer hoge tarieven gelden in 2018 voor kleine bedrijven aangesloten op laagspanning. Vlaanderen en Duitsland zijn aan elkaar gewaagd en wedijveren om de hoogste stroomtarieven. Dat geldt ook voor het eerste semester van 2019.

De stroomprijverschillen met buurlanden of andere gewesten zijn meestal niet te wijten aan de elektriciteitsprijs "as such", maar aan het amalgaam aan heffingen, bijdragen en toeslagen dat doorgerekend wordt in de elektriciteitsfactuur. Sommige van die bijdragen/toeslagen worden doorgerekend in de distributienettarieven, sommige worden gecatalogeerd als "heffingen".

De doorrekening van tal van ecologische en sociale openbaardienstverplichtingen in de Vlaamse distributienettarieven en de elektriciteitsfactuur leidt tot hogere elektriciteitsprijzen voor Vlaamse kleine professionele gebruikers. Die openbaardienstverplichtingen betreffen vooral ondersteuningsmechanismen voor hernieuwbare energie, energieprijzen, maar ook andere zaken zoals openbare verlichting, e.d.

Voor Vlaamse kleine professionele gebruikers op laagspanning beslaat het aandeel van de openbare dienstverplichtingen bijna de helft van het distributienettarief.

Om ontsporingen tegen te gaan moet de energienorm dringend uitgewerkt worden en in praktijk gebracht worden. Daar de hogere Vlaamse stroomtarieven meestal niet te wijten zijn aan de

elektriciteitsprijzen “as such” en overheden sowieso geen impact hebben op de prijs van de energiecomponente, moet de normering gebeuren via het amalgaam van bijdragen, heffingen, taksen en openbardienstverplichtingen dat deel uitmaakt van onze elektriciteitsfactuur.

Analyse van de beschikbare data toont aan dat de handicap voor Vlaamse KMO's zich vooral situeert bij de kleine professionele gebruikers op laagspanning. Die groep is in Vlaanderen verantwoordelijk voor circa 15% van het elektriciteitsverbruik. UNIZO berekende de ongewogen handicap, deze bedraagt 28,2%. Als we corrigeren voor Bruto Binnenlands Product (BBP) dat is de handicap iets minder omwille van het grote gewicht van het Duitse BBP. De gewogen handicap van de Vlaamse elektriciteitsfactuur is dan 23,9%.

Toepassen van energienormering kan door deze handicap weg te nemen en de energiekosten voor dit type kleine ondernemingen te verlagen. De Vlaamse overheid zou deze handicap kunnen oplossen door een groot deel van de sociale en ecologische openbardienstverplichtingen uit de distributienettarieven te halen en deze te financieren met algemene middelen. Eventueel kan ze ook de Vlaamse energieheffing naar beneden bijstellen voor deze doelgroep.

Het uitzuiveren van de elektriciteitsfactuur van allerhanden toeslagen is al herhaaldelijk naar voor geschoven door verschillende partijen. Wij stellen voor om er nu ook eens echt werk van te maken.

Als we uitgaan van de ongewogen berekening van de handicap dan bedraagt de budgettaire impact van deze operatie ongeveer 428 miljoen euro op jaarbasis. Als we werken met de gewogen handicap met de buurlanden, dan blijft de budgettaire impact beperkt tot 362,7 miljoen euro op jaarbasis.

BRONNEN

- EUROSTAT: <https://ec.europa.eu/eurostat/>
- CREG : <https://www.creg.be/>
- VREG: www.vreg.be
- VREG, Marktmonitor 2018
- PwC, Vergelijking van de elektriciteits- en aardgastarieven, i.o.v. VREG, finaal rapport, 31 januari 2019
- SERV, Achtergrondrapport “Een lift naar genoeg groene energie?”, Brussel 7 december 2017

Alle cijfers in deze nota zijn te goeder trouw verzameld door UNIZO op basis van verschillende bronnen en gecheckt met andere betrouwbare bronnen, o.a. EUROSTAT, FOD economie, SERV, CREG, VREG, Febeg, Elia en Synergrid.